Hälso- och sjukvårdsförvaltningen
*Patientsäkerhet och beredskap*
*Vårdhygien Stockholm*

2025-12-04

# Krav för god hygienisk standard i operationsrum

Nedanstående krav för operationsverksamhet, har tagits fram av Vårdhygien Stockholm i samverkan med avtalsenheten för specialiserad vård, Hälso- och sjukvårdsförvaltningen. Kraven är centrala men inte heltäckande för att uppnå god hygienisk standard.

Kravlistan används inför start av verksamhet och för vårdgivarens löpande egenkontroll av det vårdhygieniska kvalitetsarbetet.

Dokumentet ska fyllas i av medicinskt verksamhetsansvarig med god kännedom om referenserna. Saknas kunskap inom nedanstående områden åligger det leverantören att anlita experter så att dokumentet blir sanningsenligt ifylld.

Operationslokaler, inredning och utrustning ska uppfylla Hälso- och sjukvårdslagens krav på god hygienisk standard enligt Socialstyrelsens definition. All medicinteknisk utrustning ska vara utformad och hanteras så att smittspridning till patienter och personal förhindras. Komplikationer i samband med operativa ingrepp förebyggs genom att personal har rätt kompetens, utrustning är adekvat, lokaler är ändamålsenliga och att rutiner är kvalitetssäkrade.

Alla påståenden i dokumentet besvaras med Ja eller Nej. Vid Nej-svar eller ytterligare information skrivs en kommentar.

**Företag/Vårdgivare** Klicka eller tryck här för att ange text.

**Mottagningsadress** Klicka eller tryck här för att ange text.

**Medicinskt ansvarig** Klicka eller tryck här för att ange text.

**Datum** Klicka eller tryck här för att ange text.

Specificera detaljerat de vanligaste kirurgiska ingrepp inom det regionala uppdraget som ansökan gäller. Det ger underlag föra att bedöma krav på operationslokaler och ventilation.

**Kommentar:**
Klicka här och skriv din kommentar

## Del 1. Medarbetare på operationsenhet

Socialstyrelsens föreskrift SOSFS 2015:10 om basal hygien i vård och omsorg gäller för all vårdverksamhet.

Vid arbete på operationsenhet bär personalen ren arbetsdräkt som inte har använts vid vårdarbete utanför enheten och heltäckande operationsmössa. Operationsmössan ska täcka hela håret och hindra hårstrån från att falla ned i operationssåret och på instrument.

Vid infektionskänslig kirurgi, där riktvärdet för mikrobiologisk luftrenhet är 5cfu/$m^3$ i operationsrummet, ska specialarbetsdräkt med dok användas.
Vid patientnära arbete ska engångsplastförkläde bäras och vid kontakt med kroppsvätskor eller smutsigt arbete ska engångsplastförkläde och handskar användas.

De som arbetar direkt i såret bär steril operationsrock, sterila handskar, operationsmössa och munskydd. Munskydd bör användas av de som under operationen befinner sig inom armlängds avstånd från operationssår, assistansbord eller annat sterilt område.

**Ange om ni använder specialarbetsdräkt eller normal arbetsdräkt inom operationsenheten samt om de är en- eller flergångs och hur de förvaras. För flergångskläder anges hur kläderna tvättas och förvaras**

**Kommentar:**
Klicka här och skriv din kommentar

| **Arbetskläder på operationsenhet**<br>Vid nej, ge förklaring i kommentarrutan | |
|---|---|
| 1. Alla medarbetare följer verksamhetens skriftliga klädrutiner för operationsenhet | Välj Ja eller Nej |
| 2. Arbetsdräkten byts vid återkomst till operationsenheten efter patientkontakt och längre ärenden utanför operationsenhet | Välj Ja eller Nej |
| 3. Engångsplastförkläde finns lätt åtkomliga för att skydda arbetsdräkt | Välj Ja eller Nej |
| 4. Rena arbetskläder förvaras i skåp med stängd dörr | Välj Ja eller Nej |
| 5. Orena arbetskläder skickas till externt tvätteri med kvalitetssäkrad tvättprocess. Om nej, beskriv i kommentarrutan hur ni kvalitetssäkrar tvättprocessen och organiserar tvätthanteringen | Välj Ja eller Nej |
| **Kommentar:**<br>Klicka här och skriv din kommentar | |

## Tvättställ för preoperativ handtvätt och handdesinfektion

Tvättstället för den preoperativa handtvätten ska vara placerat utanför och i nära anslutning till operationssal. Tvättstället ska vara utformat för att undvika stänk på arbetsdräkten, monterat i lämplig nivå och tillåta generös hand- och underarmstvätt. Tvättplatsen ska utrustas med spegel, tvål, handdesinfektion, torkpapper i sluten behållare, papperskorg samt ha stänkskyddad plats för munskydd, visir och nagelpetare.

## Personalens handdesinfektion och preoperativ handdesinfektion

Alkoholbaserat handdesinfektionsmedel avsett för kirurgi är förstahandsval vid handdesinfektion respektive preoperativ handdesinfektion.

| **Personalens handhygien**<br>Vid nej, ge förklaring i kommentarrutan. | |
|---|---|
| 6. Alla medarbetare följer verksamhetens skriftliga rutiner om ringar, stödskenor, armbandsur och annat främmande material | Välj Ja eller Nej |
| 7. Alla medarbetare följer verksamhetens skriftliga rutin för handdesinfektion samt preoperativ handdesinfektion. | Välj Ja eller Nej |
| 8. Dubbla handskar används vid vissa operationer, exempelvis ortopediska, av operationslaget för att minska risken för blodsmitta till personal. | Välj Ja eller Nej |
| 9. Medarbetare med pågående hudinfektion eller sår arbetar/tjänstgör inte på operationsenheten. | Välj Ja eller Nej |
| **Kommentar:**<br>Klicka här och skriv din kommentar | |

## Utbildningsinsatser för medarbetare

För att kunna tillgodose kraven på en god hygienisk standard ska medarbetare i samband med anställning få introduktion i verksamhetens lokala hygienrutiner och återkommande kompetensutveckling.

| **Utbildning** | **Vid nyanställning** | **Årligen** |
|---|---|---|
| 10. Genomgång av var tids gällande föreskrift (för närvarande SOSFS 2015:10) om basal hygien i vård och omsorg | Välj Ja eller Nej | Välj Ja eller Nej |
| 11. Genomgång av lokala hygienrutiner | Välj Ja eller Nej | Välj Ja eller Nej |
| 12. Genomgång av funktion, rengöring och desinfektion samt transport och förvaring av medicinteknisk utrustning | Välj Ja eller Nej | Välj Ja eller Nej |

**Kommentar:**
Klicka här och skriv din kommentar

# Del 2. Lokaler, inredning, utrustning och ventilation i operationslokaler

Lokal där patient vårdas, undersöks och behandlas ska vara lättstädade, tåla rengöring och desinfektionsmedel samt ha sådan utrustning att medarbetare kan följa basala hygienrutiner. Operationsavdelning tillhör hygienklass 3 och har särskilda hygienkrav som exempelvis kvalificerad ventilation (Indelning av lokaler i Hygienklasser, Byggnationer och Vårdhygien).

Medicinteknisk utrustning ska vara ändamålsenlig och förvaras och hanteras så att smittspridning förebyggs.

## Operationsenhet och operationsrums placering och ventilation

Mikrobiologisk renhet i operationsrumsluft uppnås genom: korrekt beteende, adekvat ventilation samt täta kläder. Alla ytors renhetsgrad har betydelse för renhet i operationsrumsluft.

Ventilationen i operationsrummet har synergistisk effekt med specialarbetsdräkt, behovet av att använda specialarbetsdräkt ska bestämmas i relation till vilken ventilation operationsrummet har. Generellt ger användande av specialarbetsdräkt större säkerhetsmarginal, exempelvis då flera personer än normalt behöver vistas i operationsrummet.

Operationsrum med tillhörande funktionsenheter ska vara skilda från övrig verksamhet och placerad och utformad så persontrafik in till operationsavdelningen begränsas. Genom att skilja operationsenheten från övrig verksamhet, även med avseende på ventilation, minskas risk för vårdrelaterade infektioner.

Gods packas upp ur transportförpackning och lastas på rena vagnar innan det tas in på operationsenhet.

Ventilationen bidrar till en låg nivå av mikroorganismer under pågående operation. Genom visst övertryck i operationssalen minimeras risken för inflöde av mikroorganismer från omgivningen. Ventilationen ska vara i gång dygnet runt men flödet kan reduceras då rummet inte används.

I korridor utanför operationsrummet ska ventilationen vara av sådan kvalitet att antalet bakteriebärande partiklar ligger under 100 cfu/$m^3$ under pågående aktivitet.

Operationsrummets ventilation ska vara av sådan kvalitet att antalet bakteriebärande partiklar följer riktvärdet som är under 50 cfu/$m^3$ i luft under operationen. Vid infektionskänsliga ingrepp som tex ledprotes- och kataraktoperation är riktvärdet under 5 cfu/$m^3$ under operationen.

Med god ventilationslösning, tät arbetsdräkt, få dörröppningar och begränsat antal personer i operationsrummet samt goda arbetsrutiner kan bakteriebärande partiklar hållas på låg nivå.

**Vilken ventilationsform har enhetens operationsrum?** Ange exempelvis parallellströmningsventilation (LAF eller UDAF), Temperature controlled AirFlow (TcAF) eller omblandande ventilation.

| |
|---|
| **Kommentar:**<br>Klicka här och skriv din kommentar |

## Operationssalens placering och ventilation

Vid nej, ge förklaring i kommentarrutan

| | |
|---|---|
| 13. Operationsenheten är tydligt avgränsad från entré, väntrum och mottagning med dörr | Välj Ja eller Nej |
| 14. Mätning av den mikrobiologiska renheten (CFU/m³) i operationsrummet utförs enligt TS 39 2025 | Välj Ja eller Nej |
| 15. Enheten utför OVK (obligatorisk ventilationskontroll) minst var 3:e år | Välj Ja eller Nej |
| **Kommentar:**<br>Klicka här och skriv din kommentar | |

| |
|---|
| Ta fram senaste mätprotokoll av OVK över operationsenheten och ev. andra mätnin ventilationskvaliteten i operationsrum, packautoklavrum och sterilförråd samt uppg om eventuellt filterbyte. Säkerställ att kraven i TS 39:2025 är uppfyllda |

| **Golv, tak och väggar på operationsenhet**<br>Vid nej, ge förklaring i kommentarrutan. | |
|---|---|
| 16. Golvets yta är slätt och tål rengörings- och alkoholbaserat desinfektionsmedel med rengörande effekt eller annat likvärdigt desinfektionsmedel | Välj Ja eller Nej |
| 17. Golvmaterial dras upp på vägg som sockel i samtliga lokaler inom operationsenhet. Inga träsocklar förekommer. | Välj Ja eller Nej |
| 18. Golv är av icke absorberande material, fogfritt eller med svetsade fogar (linoleum och trägolv bör inte användas) | Välj Ja eller Nej |
| 19. Undertak är släta och avtorkbara samt saknar glipor | Välj Ja eller Nej |
| 20. Väggbeklädnad är icke absorberande, utan hål och sprickor, lätt att rengöra samt tåla alkoholbaserat desinfektionsmedel med rengörande effekt eller annat likvärdigt desinfektionsmedel | Välj Ja eller Nej |
| 21. Utanpåliggande ledningar och rör är släta samt lätta att hålla rena | Välj Ja eller Nej |
| 22. Operationsenheten har icke-öppningsbara fönster | Välj Ja eller Nej |
| 23. Rummen är fria från gardiner och tygdraperier | Välj Ja eller Nej |
| 24. Uppvärmning av operationsrum samt pack-/autoklavrum sker genom uppvärmd luft via ventilationen | Välj Ja eller Nej |
| **Kommentar:**<br>Klicka här och skriv din kommentar | |

| **Operationsbord/stol, undersökningsstol och säng**<br>Vid nej, ge förklaring i kommentarrutan. | |
|---|---|
| 25. Utrustningen tål rengöring med alkoholbaserat ytdesinfektionsmedel med rengörande effekt | Välj Ja eller Nej |
| 26. Dynornas yta är hel, utan hål och sprickfri | Välj Ja eller Nej |
| 27. Skriftligt fastställd frekvens för rengöring och desinfektion finns | Välj Ja eller Nej |
| **Kommentar:**<br>Klicka här och skriv din kommentar | |

## Desinfektionsrum

Desinfektionsrummets arbetsytor ska vara väl tilltagna så att kontakt mellan smutsig och ren utrustning undviks. Flödet ska planeras så att gods går från smutsigt till rent område. I desinfektionsrum bör finnas diskdesinfektor och i vissa fall, spoldesinfektor. Finns en diskdesinfektor i desinfektions ska inte källsortering ske där. I desinfektionsrum ska inte papper och textilier förvaras.

| **Desinfektionsrum**<br>Vid nej, ge förklaring i kommentarrutan. | |
|---|---|
| 28. Tvättställ med tillhörande hygienutrustning finns | Välj Ja eller Nej |
| 29. Alkoholbaserat ytdesinfektionsmedel med rengörande effekt finns | Välj Ja eller Nej |
| 30. Engångstorkdukar för rengöring och ytdesinfektion finns | Välj Ja eller Nej |
| 31. Engångshandskar finns | Välj Ja eller Nej |
| 32. Engångsförkläde finns | Välj Ja eller Nej |
| 33. Stänkskydd (visir eller likande) finns | Välj Ja eller Nej |
| 34. Hållare för moppstativ på vägg finns | Välj Ja eller Nej |
| **Kommentar:**<br>Klicka här och skriv din kommentar | |

# Del 3 Rengöring och desinfektion samt sterilisering av instrument

Diskdesinfektor rengör och värmedesinfekterar instrument, skålar och annan utrustning så att dessa blir desinfekterade i en kvalitetssäkrad process. Manuell rengöring och desinfektion kan användas för vissa värmekänsliga instrument. Spoldesinfektor tömmer, rengör och desinfekterar hinkar, bäcken och urinflaskor samt fungerar som utslagsback.

Tillverkare av medicintekniska produkter ska klargöra hur rengöring, desinfektion och eventuell sterilisering ska ske samt vilka metoder och kemtekniska medel som ska användas. I samband med inköp av medicintekniska produkter är detta viktigt att tänka på.

*Steriliseringsverksamhet kräver specialkunskap*, gods bör skickas till sterilteknisk enhet med en kvalitetssäkrad process.
Riktlinjerna i Vårdhandbokens kapitel om Desinfektion och Medicintekniska produkter, sterilisering samt SIS-TR 46:2014 skall uppfyllas av den verksamhet som har autoklaver.

Om sterilisering av medicintekniska produkter sker på enheten ansvarar ytterst verksamhetschefen att det sker i enlighet med standarder och lagkrav. Mikrobiologisk renhet i packrum för steriliserat gods ska vara ≤100 cfu/m$^3$. Temperatur och luftfuktighet ska också övervakas.

Autoklav steriliserar produkter desinfekterade i en kvalitetssäkrad process (exempelvis kirurgiska instrument) i syfte att avdöda de få mikroorganismer inklusive sporer som är kvar på godset efter diskdesinfektion.

En validerad rengöring och desinfektion ska alltid föregå sterilisering. Detta för att uppnå en fullgod sterilisering.

| **Rengöring och desinfektion av instrument**<br>Vid nej, ge förklaring i kommentarrutan. | |
|---|---|
| 35. Spoldesinfektor finns | Välj Ja eller Nej |
| 36. Diskinfektor finns | Välj Ja eller Nej |
| 37. Rutiner för daglig kontroll (rutinkontroll) och regelbundna processkontroller med tester och signeringslista för kontroller av befintlig utrustning finns | Välj Ja eller Nej |
| 38. Behörig tekniker för utrustning utför årlig funktionskontroll | Välj Ja eller Nej |
| 39. Manuell kemisk desinfektion tillämpas för instrument<br>Vilken metod används: Klicka eller tryck här för att ange text. | Välj Ja eller Nej |
| 40. Personal utbildas och följer instruktioner för användning av diskdesinfektor | Välj Ja eller Nej |
| **Kommentar:**<br>Klicka här och skriv din kommentar | |

| **Sterilisering av instrument och gods**<br>Vid nej, ge förklaring i kommentarrutan. | |
|---|---|
| 41. Autoklav finns i lokal som enbart används för avsyning, packning och autoklavering | Välj Ja eller Nej |
| 42. Rutiner för daglig kontroll (rutinkontroll) och regelbundna processkontroller med tester och signeringslista för kontroller av autoklav finns | Välj Ja eller Nej |
| 43. Årlig funktionskontroll av autoklav sker av behörig tekniker för utrustningen | Välj Ja eller Nej |
| 44. Personal utbildas och följer instruktioner för användning av autoklav | Välj Ja eller Nej |
| 45. Avtal med certifierad sterilenhet för hantering och sterilisering av enhetens instrument finns | Välj Ja eller Nej |
| **Kommentar:**<br>Klicka här och skriv din kommentar | |

## Förråd och förrådshantering

Sterilt eller desinfekterat gods ska behålla sin renhetsgrad fram till vårdinsats. Uppackning, förvaring och hantering ska ske så att renhetsgraden bibehålls. Medicintekniska produkter ska förvaras i sin avdelningsförpackning fram till användning för att säkerställa leverantörens märkning för bland annat hållbarhetstid. Gods packas upp ur transportförpackning utanför operationsenhet och lastas på rena vagnar innan det tas in på operationsenhet.

Mikrobiologisk renhet i förråd för sterilt gods och sterilt engångsmaterial ska vara ≤100 cfu/m$^3$. Temperatur och luftfuktighet ska också övervakas.

| **Förråd och förrådshantering**<br>Vid nej, ge förklaring i kommentarrutan. | |
|---|---|
| 46. Gods och material förvaras i rent skåp eller i avskilt rum med hyllor | Välj Ja eller Nej |
| 47. Hantering av gods och material sker alltid med nydesinfekterade händer | Välj Ja eller Nej |
| 48. Separat förrådsrum och/eller separat skåp för förvaring av sterils gods och material finns enligt SIS – TR 57:2020 | Välj Ja eller Nej |
| 49. Material förvaras i avdelningsförpackningar (se bilaga 2) | Välj Ja eller Nej |
| 50 .Material förvaras i avdelningsförpackningar (se bilaga 2) | Välj Ja eller Nej |
| 51. Material som tagits fram kasseras. Flergångsmaterial diskas, desinfekteras och visst material steriliseras | Välj Ja eller Nej |
| 52. Rutin för regelbunden rengöring av förråd tillämpas | |
| **Kommentar:**<br>Klicka här och skriv din kommentar | |

# Del 4. Patienten

| **Patientens preoperativa förberedelse**<br>Vid nej, ge förklaring i kommentarrutan. | |
|---|---|
| 53. Skriftlig rutin för helkroppstvätt med desinfekterande tvål före planerad implantationskirurgi finns | Välj Ja eller Nej |
| 54. Skriftliga rutiner för patienten om tvätt/dusch före operation finns | Välj Ja eller Nej |
| 55. Om håret måste kortas av andra skäl, utförs det i så nära anslutning till operationen som möjligt. Sax eller hårklippningsmaskin med engångsblad används | Välj Ja eller Nej |
| **Kommentar:**<br>Klicka här och skriv din kommentar | |

# Del 5. Referenser

Basala hygienrutiner | Vårdgivarguiden

Digital utbildning – Basala hygienrutiner, Desinfektionsguiden, Förrådshållning
https://vardgivarguiden.se/kunskapsstod/vardhygien/digital-utbildning/

Risker i arbetsmiljön (AFS 2023:10). Arbetsmiljöverket
Risker i arbetsmiljön (AFS 2023:10), föreskrifter - Arbetsmiljöverket

Ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete. SOSFS 2011:9 Socialstyrelsen
https://www.socialstyrelsen.se/kunskapsstod-och-regler/regler-och-riktlinjer/Ledningssystem/

Rengöring och desinfektion av ytor i vårdmiljö RoD
https://vardgivarguiden.se/globalassets/kunskapsstod/vardhygien/hygienrad/rengoring-och-desinfektion.pdf

Städning i vårdlokaler (SIV) – Svensk Förening för Vårdhygien
https://sfvh.se/stadning-av-vardlokaler-siv

Byggnationer och Vårdhygien (BOV) – Svensk Förening för Vårdhygien
https://sfvh.se/bov-byggenskap-och-vardhygien

Teknisk rapport SIS-TR 57:2020: Handbok för grundläggande rekommendationer för lagerhållning, hantering och transport av sterila medicintekniska produkter inom hälso- och sjukvård, tandvård och djursjukvård. *Behörighet krävs*

PRISS (protesrelaterade infektioner ska stoppas) -Löf, regionernas ömsesidiga försäkringbolag
https://lof.se/patientsakerhet/vara-projekt/priss

Tekniska specifikationer SIS/TS 39:2025 Mikrobiologisk luftrenhet vid invasiva ingrepp – Förebyggande av luftburen smitta – Vägledning och grundläggande krav

Tekniska rapporter · SIS-TR 46:2014: Processer för rengöring, desinfektion och sterilisering - Validering och rutinkontroll inom svensk vård och omsorg. *Behörighet krävs*

Vårdhandboken
Medicintekniska produkter, sterilisering - Vårdhandboken

Handlingsprogram för att minska vårdrelaterade infektioner i hälso- och sjukvården
Handlingsprogram - VRI.pdf | Vårdgivarguiden

Vägledning för vårdhygieniskt arbete
Vårdhygien | Kunskapsstyrning vård | SKR

Utbildningsmaterial om disk- och spoldesinfektorer
Utbildningsmaterial om disk- och spoldesinfektorer (2024)

Handlingsprogram för Calicivirusinfektion s.k. vinterkräksjuka
https://vardgivarguiden.se/globalassets/kunskapsstod/smittskydd/tarminfektioner/handlingsprogram-calicivirus.pdf

Handlingsprogram för MRSA, VRE, ESBLcarba och ESBL i öppen- och slutenvården samt särskilda boenden för äldre i Stockholms län
https://vardgivarguiden.se/globalassets/kunskapsstod/smittskydd/arb/handlingsprogram.pdf

Handlingsprogram för Legionella i slutenvård och särskilda boenden i Stockholms län
https://vardgivarguiden.se/globalassets/kunskapsstod/smittskydd/legionella/handlingsprogram.pdf